

Віталій СОКОЛІК

проректор з адміністративно-господарської та правової роботи,
уповноважений представник керівництва з якості
Миколаївський національний аграрний університет,
Україна

МОНІТОРИНГ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

24 лютого 2022 року стало точкою відліку нового етапу історії України, позначеного повномасштабним вторгненням Російської Федерації. У цих умовах питання функціонування системи місцевого самоврядування та розвитку територіальних громад набули особливої актуальності. Територіальні громади, сформовані в результаті адміністративно-територіальної реформи та децентралізації, виявилися не лише осередками державної присутності, а й ключовими структурами для забезпечення життєдіяльності населення.

На початку 2022 року в Україні функціонувало 1470 територіальних громад, зокрема 410 міських, 433 селищних і 627 сільських (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим). Вони отримали розширені повноваження в управлінні освітою, медициною, соціальними послугами, інфраструктурою, земельними ресурсами, що стало основою для більш самостійної політики розвитку.

З початком війни громади зіткнулися з безпрецедентними викликами — руйнування інфраструктури, масова міграція, скорочення надходжень до місцевих бюджетів, загрози безпеці населення. Водночас вони взяли на себе функції координації гуманітарної допомоги, евакуації, логістики та відновлення. Таким чином, територіальні громади стали не лише адміністративними одиницями, а й агентами виживання та відбудови.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2022 р. № 1364 «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться

(велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією», територіальні громади було поділено на кілька категорій: території активних бойових дій; території можливих бойових дій; тимчасово окуповані території; території, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси попри бойові дії.

Ця класифікація дозволяє оперативно реагувати на зміни безпекового середовища, планувати розподіл ресурсів та реалізовувати політику відновлення на основі об'єктивної аналітики.

Найбільші втрати зафіксовано в Донецькій, Луганській, Харківській, Запорізькій і Херсонській областях, де десятки громад зазнали окупації або стали ареною активних бойових дій. Особливу увагу заслуговують громади, які, незважаючи на складні обставини, зберегли функціональність інформаційних систем та підтримують управлінську сталість.

Разом із тим Київська, Сумська, Чернігівська, Миколаївська області, хоча й постраждали на ранніх етапах війни, демонструють поступову стабілізацію ситуації та перехід до етапу відновлення.

Повномасштабна війна загострила проблеми, що існували ще до її початку: економічна нерівність, безробіття, погана інфраструктура, слабка екологічна політика. У теперішніх умовах громади змушені переорієнтовувати ресурси з довгострокових проєктів на вирішення базових завдань: забезпечення водопостачання, енергозабезпечення, евакуація населення, підтримка ЗСУ.

Особливу загрозу становить руйнування інфраструктури: школи, лікарні, житло, транспорт, об'єкти комунального господарства. За оцінками Київської школи економіки, збитки від зруйнованих об'єктів мають довгостроковий ефект, посилюючи соціальну напругу й економічну вразливість регіонів.

Система територіальних громад України продемонструвала гнучкість, стійкість та здатність діяти в умовах воєнної кризи. Здатність до швидкого реагування, партнерство з волонтерами, громадянське лідерство та адаптивне управління - ключові чинники виживання й подальшого розвитку громад. Надалі критично важливо забезпечити системну підтримку з боку держави й

міжнародної спільноти, активізувати міжмуніципальне співробітництво та зосередитись на створенні стратегій постконфліктного відновлення.

Список використаних джерел

1. Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окуповані Російською Федерацією: Постанова КМУ від 06.12.2022 № 1364. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1364-2022-п>
2. Гримак І. Я. Вплив військових дій на спроможність територіальних громад: виклики і загрози // Наукові перспективи. 2023. № 12(42). С. 102–113.
3. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України. Київська школа економіки, 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
4. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376 про перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окуповані території.